

SAFAVIDI

Mongolska oblast se uveljavi v Perziji v obliki ilkanidske dinastije, konča pa s Timurlenkovimi osvajanji; poslednji vladarji morajo oblast deliti z drugimi knezi mongolskega +turškega porekla; v 16.stoletju pa pride na oblast domača dinastija Safavidov – na Z perzijski meji se razprostira Osmansko kraljestvo, na V pa Moguli; **Ismail** tako po zmagi nad turškimi poglavarji ustanovi dinastijo in se poimenuje šah; šiizem povzdigne v državno vero; predvsem se je moral bojevati z Osmani, saj so poskušali zavzeti Azerbajdžan in Armenijo – v prvem boju se spopadeta šiitski šejk derviš in osmanski sultan; osmanov se je šlo predvsem za obrambo sunitstva; na vrhuncu moči Ismaila mu Turki prizadenejo velik poraz, odvzamejo jim tudi Irak, Kurdistan ter del Anatolije; Safavidi zaradi nenehnih bojev preselijo prestolnico v Gazvin nato pa na jug v Esfahan; Vrhunec država doživi pod šahom **Abasom I. Velikim** (glavno mesto prenese v Esfahan); vlada strogo centralistično; pomaga mu stalna vojska zato se popolnoma osamosvoji in postane neodvisen od plemenskih vojskovodij; vojakom kot plačilo podeljuje vladarsko zemljo, s tempa krči državno posest in jo slabi; to povzroči tudi težave v gospodarstvu in težave naslednjim vladarjem; Abas je temeljito prenovil državo, uspehi na gospod.področju – tehnika umetnega namakanja, nove ceste, mostovi, trgovski stiki Perzije z Evropo; dosežejo vojaški vrhunec;

KULTURA: razcvet filozofije (Aristotelova načela, klasična islamska in perzijska filozofija); teologije in umetnosti – stavbarstvo – šah je v Esfahanu dal sezidati eno najlepših mest – velikanski trg, namenjen igranju pola; mošeje so okrašene s keramičnimi ploščicami, kupola prekrita z modrimi in rumenimi geometrijskimi vzorci; področje arhitekture – nagrobni spomeniki in palače, zgrajenih je bilo tudi veliko palač a se jih je zelo malo ohranilo; pomembno vlogo so imeli tudi vrtovi, saj so po iranski tradiciji vodnjaki in paviljoni porazdeljeni po geometrijskem vzorcu; v mestih so bila javna kopališča; nastajajo dvorne delavnice – izjemne preproge; prepisujejo dela perzijskih pesnikov, spodbujajo razvoj moderne verske in posvetne književnosti (kraljeva knjižnica); šah Ismail je veljal za očeta lirike – pomembne pesmi razlagajo verska načela; stiki s Kitajsko; miniaturno slikarstvo; Kljub vsemu pa Abasovi nasledniki niso bii kos vpadom Afganov in Turkov – v 18.stol.začne Safavidska država postopoma propadati in pod Huseinom I. dokončno propade; sledi obdobje gospod.kriz in uporov; osamosvojijo se nekatere province (afganistan), ko pa prevzame oblast Nadir, Afgance naženejo iz Esfahana. Nadir 1739 vodi vojni pohod proti Indiji, opleni Delhi in osvoji dele severne Indije, vendar ga ubije lastna vojska; sledi politična in gospod. kriza v Perziji.